

כ"ט אדר, תש"ף
25 מרץ 2020

לכבוד
ועדי הנהלות
חברי אגודות שיתופיות
יועצים משפטיים

שלום רב,

הנדון: כינוס אסיפות כלליות לאור המגבלות שנקבעו בתקנות שעת חירום (נגיף הקורונה החדש – הגבלת פעילות), תש"ף-2020

לאור המגבלות החדשות שקבעה הממשלה בתקנות שעת חירום אשר נחתמו ביום 21.3.20 והחומרות הנוספות שהתפרסמו אתמול, ובעקבות שאלות ובקשות שונות שהובאו לפתחנו בימים האחרונים בכל הנוגע לאפשרות לקיים אסיפות כלליות גם בימים אלה, להלן הנחיותינו:

1. ככלל, יש להימנע בימים אלה, ככל האפשר, מכינוס אסיפות כלליות. רוב רובם של הנושאים העולים לדיון ולהכרעת האסיפה הכללית הינם מן הסוג הסובל דיחוי, ולו לפרק זמן של מספר שבועות.
2. בהנחיות שניתנו על ידנו עוד ביום 15.3.20 (פורסמו באתר רשם האגודות השיתופיות ומצורפים פעם נוספת לנוחיותכם), ניתן, בין היתר, מענה נקודתי להארכת כהונת וועד ההנהלה, כך שבימים אלה אין צורך לכנס אסיפות לצורך קיום בחירות.
3. עם זאת, ייתכנו מקרים מיוחדים ויוצאי דופן בהם עומדת על הפרק הכרעה בנושא אשר דחיית ההכרעה בו עלולה לגרום לנזק כלכלי משמעותי לאגודה או לחבריה, למשבר חברתי עמוק, או לקושי של ממש בהמשך ניהולה התקין של האגודה. על כן, באותם מקרים בלבד, ניתנת האפשרות לפעול לכינוס אסיפה כללית ולקיום הצבעה במתכונת שתפורט להלן.

אסיפה כללית – רקע

4. ברגיל, מטרת הדיון באסיפה הכללית הינה להציג את הנושא העומד להכרעה ולאפשר לחברים להביע עמדתם ולהיחשף לעמדות עמיתיהם, טרם שיגבשו עמדתם הסופית והנושא יובא להצבעתם.
5. במציאות הנוכחית, בה אין כל אפשרות לכנס את החברים במקום פיזי אחד בשל הוראות תקנות שעת החירום, ניתן להצביע על מספר חלופות לקיום הדיון.
6. נזכיר, תקנה 5(א) לתקנות האגודות השיתופיות (רשויות האגודה), תש"ה-1975 (להלן: "תקנות רשויות האגודה") קובעת כך:

"החליט הוועד על קיום אסיפה כללית, יקבע גם את המקום וסדר היום שלה, ויודיע על כך לחברי האגודה."

7. מהתקנה הנ"ל עולה כי קיום אסיפה כללית כדין מחייב ארבעה רכיבים:
- א. החלטה של הוועד לכנס אסיפה כללית (לרבות מקרים בהם התקנון מחייב כינוס אסיפה כללית).
 - ב. קביעת המקום בו תתקיים האסיפה.
 - ג. קביעת סדר היום של האסיפה.
 - ד. הודעה לחברי האגודה בדבר סדר היום ומקום קיום האסיפה (באופן הקבוע בתקנה 5(ג) לתקנות רשויות האגודה).
8. גם בימים אלה אין כל קושי לעמוד בכל דרישות התקנה הנ"ל. עם זאת, ברור כי אם בעבר היו החברים מתכנסים במקום אחד (אולם, חדר אוכל) הרי שלאור המגבלות הקיימות לא ניתן לעשות כן היום. על כן, ובכדי להתגבר על קושי זה, נציע את החלופות הבאות.

חלופות לקיום אסיפה כללית פרונטאלית

9. כאמור, לשון תקנה 5(א) הנ"ל מחייבת את הוועד לקבוע את מקום כינוסה של האסיפה, אך אין למצוא בלשון התקנה דרישה כי מקום זה יהיה מקום פיזי דווקא, ואין לשלול קיום אסיפה במרחב הווירטואלי.
10. מסקנה זו מתבקשת לא רק מלשון התקנה, אלא, ובעיקר, מהגיגה וממטרתה. קיום אסיפה וירטואלית באופן המאפשר הצגת הנושא ושמיעת עמדות החברים טרם ההצבעה, אינו שונה באופן מהותי מן האסיפה המסורתית המוכרת לנו, ועשויה היא, **בימים אלה**, לעמוד בחובת קיום אסיפה – גם אם אין החברים נוכחים במקום פיזי אחד.
11. להלן, נציע שתי חלופות לקיום אסיפה כללית, וכבר נקדים ונאמר כי יש להעדיף, ככל הניתן, את החלופה הראשונה על פני השנייה, בהיותה קרובה יותר במאפייניה לאסיפה המסורתית.

א. היוועדות חזותית

בחלופה זו, נעשה שימוש באמצעים טכנולוגיים, המאפשרים לכל החברים לראות ולשמע איש את רעהו ואף להשמיע בפני יתר החברים את דעתם. במסגרת זו ניתן לעשות שימוש במערכות V.C. (video conference), או באפליקציות שונות, אשר הצד השווה שבהם, שבכולם מתקיימים כל התנאים הקיימים באסיפה כללית, זולת ההימצאות הפיזית בחלל אחד.

ככל שנעשה שימוש בחלופה זו, על הוועד להקפיד כי כלל החברים ערוכים לשימוש באמצעי זה ושולטים בו. לפיכך, ככל שיש כוונה לעשות שימוש באפליקציה המאפשרת שיחות ועידה מצולמות, יש לוודא לפני השימוש בפעם הראשונה כי החברים מכירים את המערכת ויודעים להשתמש בה, ולהציע סיוע למי שזקוק לעזרה בהורדת האפליקציה ולהדרכה באופן השימוש בה. כן מוצע לערוך, ערב האסיפה המתוכננת, "ניסוי כלים", כדי לוודא שהמערכת פועלת כשורה וכי אותם חברים אשר התקשו בהפעלתה והמעוניינים בכך יזכו לתמיכה הנדרשת טרם הדיון.

לחלופין, או במשולב, ניתן לעשות שימוש בערוץ טלוויזיה פנימי המשותף לחברי האגודה (כמקובל בחלק מן הקיבוצים). אמצעי זה עשוי להוות פלטפורמה ראויה להצגת הנושא העומד על הפרק, אך חסרונו בכך שאין הוא מאפשר לחברים שאינם נוכחים באולפן לשאול שאלות ולהביע את עמדתם.

פתרון אפשרי לעניין זה ימצא בפתיחת קו טלפון באולפן, אליו יוכלו להתקשר כל המבקשים להביע עמדתם ודבריהם ישודרו לכלל החברים, תוך ציון שמו של הדובר, אף אם פניו לא יוקרנו.

בכל מקרה, על יו"ר האסיפה לנהל פרוטוקול אשר יתעד, כמקובל, את מהלך הדיון באסיפה (אליו רצוי להוסיף אף הקלטה של האסיפה).

ב. שימוש בדוא"ל

בחלופה זו, אשר כאמור פחות רצויה בהיותה רחוקה יותר מן האסיפה הכללית הקלאסית, מובא הנושא העומד לדיון ולהכרעה לידיעת החברים באמצעות הדוא"ל, לאחר פרסום סדר יום ומסגרת זמנים מפורטת לתהליך כולו. המזכירות תעקוב אחר אישורי המסירה והקריאה (הקיימים במערכת הדוא"ל) ותעמוד בקשר טלפוני עם חברים אשר לא פתחו את הדואר.

לחברים יינתן פרק זמן של מספר ימים (לא פחות משלושה) להעביר את תגובתם הכתובה להצעה. לאחר חלוף המועד שנקבע, תועברנה כל התגובות וההתייחסויות שהתקבלו לידיעת כלל חברי האגודה (שוב בדוא"ל), כדי שאלו תעמודנה לנגד עיניהם טרם ההצבעה, אשר תתקיים בחלוף מספר ימים במהלכם יוכלו החברים לעיין בתגובות ולגבש עמדתם.

כאמור, חלופה זו בעייתית יותר ופחות רצויה, וניתן לשקול שימוש בה רק אם מדובר בנושא אשר אינו סובל דיחוי וכאשר מדובר באגודה בה רוב החברים אינם יכולים לעשות שימוש באמצעים טכנולוגיים כמפורט בחלופה הראשונה – אף לא לאחר הדרכה מתאימה (כאשר מדובר באגודה בה רק קומץ מן החברים מתקשים או נעדרים יכולת טכנולוגית, יש להעדיף את החלופה הראשונה תוך מתן סיוע, בזמן אמת, לאותם חברים מתקשים, באמצעות בן משפחה או חבר אחר, תוך הקפדה על ההגבלות המחייבות).

הצבעה

12. כאמור, את המטרה הראשונה של כינוס אסיפה ניתן להשיג באמצעים חלופיים בקלות יחסית, כמפורט מעלה. את המטרה השנייה, ההצבעה, קשה יותר לבצע באמצעים חלופיים, הן מבחינה חוקית והן מבחינה מעשית, כפי שיבואר להלן.

13. תקנה 11 לתקנות רשויות האגודה קובעת כי –

"ההצבעה באסיפה כללית תהיה בהרמת ידיים, או בדרך שנקבעה בתקנות האגודה."

עולה אפוא, כי דרך ההצבעה הרגילה הינה בהרמת ידיים, אך בכל מקרה יש בידי האגודה לקבוע בתקנונה דרכים אחרות, או נוספות, להצבעה. כך, ישנם תקנונים המחייבים הצבעה חסויה בנושאים מסוימים, ויש שקבעו, באופן כללי, סמכות לקיים הצבעה בדרך אחרת שאיננה בהרמת יד.

14. מכאן, כי במסגרת בחינת החלופות האפשריות לקיום הצבעה, על כל אגודה לבחור ולהעדיף את החלופה התואמת, או המתיישבת בקירוב, עם הקבוע בתקנונה.

15. את סוגי ההצבעות יש לחלק לשניים:

א. הצבעה גלויה.

ב. הצבעה חשאית.

מכאן, נבחן האם וכיצד ניתן לקיים הצבעות, גם במגבלות שנקבעו בתקנות.

16. א. הצבעה גלויה

מקום בו קובע התקנון במפורש כי נושא מסוים יוכרע על פי הצבעה בהרמת יד, או מקום בו בחרה אגודה אשר יש בידה לבחור בין אופני הצבעה שונים בהצבעה גלויה, ישנן מספר חלופות, אשר בצוק העתים (ובתקופה זו בלבד) ניתן לעשות בהן שימוש:

1. הצבעה "בשידור חי" בהיוועדות חזותית

כפי שאת הדיון טרם ההצבעה ניתן לקיים בהיוועדות חזותית, אין מניעה עקרונית שאף ההצבעה הגלויה תיעשה, בהרמת יד, באמצעי זה. מטבע הדברים, עשוי להיות קושי לספור ידיים שלא במרחב הפיזי, אם כי ניתן להתגבר על כך באמצעים שונים, כגון: קריאת שמו של כל חבר וחבר אשר יתבקש לאשר את שנראה על המסך (יש לזכור כי מדובר בהצבעה גלויה ועל כן אין לחשוש שאופן הצבעתו של החבר יהיה גלוי לחבריו, ממש כפי שהייתה הצבעתו אילו הרים ידו באסיפה רגילה).

2. הצבעה באמצעים אלקטרוניים

כיוודע, ישנן בשוק מספר פלטפורמות המיועדות לקיום הצבעות. כפי שיובהר בהמשך, שעה שנדון בהצבעות חשאיות, הקושי העיקרי בפלטפורמות אלו הוא בתחום הבטחת החשאיות – נושא אשר אינו צריך להדאיגנו בהצבעות גלויות. על כן, ככל שיש בידי האגודה פלטפורמה מתאימה ניתן לקיים את ההצבעה הגלויה באמצעותה, ובלבד שהמערכת עומדת בדרישות הבאות:

(א) זיהוי ודאי של המצביע באמצעות "הזדהות חזקה" (לדוגמה: תעודת זהות + מספר טלפון + קוד חד-פעמי – OTP);

(ב) מניעת כפל הצבעות על ידי אותו חבר;

(ג) אמינות בספירת קולות המצביעים.

3. הצבעה בדוא"ל

בחלופה זו, כל חבר מעביר למזכירות האגודה את הצבעתו בהודעת דוא"ל מתיבתו האישית, בציון שמו המלא ומספר תעודת הזהות. המזכירות תנהל רישום מדויק של כל החברים שהצביעו על גבי רשימה שתוכן מבעוד מועד (בין היתר, כדי למנוע כפל הצבעות), תדפיס את כל ההודעות ותצרפם לפרוטוקול הדיון וההצבעה.

ככל שאין לכל חברי האגודה דוא"ל, לא ניתן לעשות שימוש בחלופה זו.

4. הצבעה באמצעות מסרון (sms) או הודעת ווטסאפ

הקושי העיקרי בהצבעה באמצעים אלה נעוץ בשניים:

- זיהוי המצביע
- תיעוד ההצבעה

למרות הקשים האמורים, ניתן יהיה לאפשר שימוש באמצעים אלה, **בתקופה האמורה בלבד, בתנאים הבאים:**

(א) המזכירות תכין מבעוד מועד רשימה מלאה של כל החברים ומספרי הטלפון שלהם, כך שלא תתקבל ולא תירשם הצבעה ממספר טלפון שאיננו מופיע ברשימה הנ"ל.

(ב) בהודעה ירשום החבר, נוסף על תוכן הצבעתו, את שמו המלא ומספר תעודת הזהות שלו.

(ג) עם קבלת הצבעתו של חבר יסומן הדבר ברשימה שתוכן מבעוד מועד, באופן שימנע הצבעה נוספת של אותו חבר.

(ד) בדומה להצבעה באמצעות דוא"ל, אף כאן תודפסנה כל ההודעות ותישמרנה יחד עם פרוטוקול הדיון ותוצאות ההצבעה.

מכל מקום, כשנעשה שימוש בווטסאפ, ייתכן וקיום ההצבעה באמצעות קבוצת ווטסאפ ייעודית שתוכן לצורך זה תמנע הצבעה של מי שאינם בעלי זכות הצבעה, ובמובן מסוים קרובה היא יותר להצבעה גלויה באסיפה כללית הנעשית במקום אחד והחשופה לעיני כל.

17. ב. הצבעה חשאית

באותם מקרים בהם על פי התקנון יש לקיים הצבעה חשאית, או שאחוז מסוים, כפי הקבוע בתקנון האגודה, דרש זאת בהצבעה גלויה (במתכונת שתוארה לעיל), תתקיים הצבעה חשאית.

18. בהתאם לסי' 2 לתקנות שעת חירום לא ניתן, ככלל, לצאת למרחב הציבורי, אלא למטרות המנויות בתקנה. על כן, אין בימים אלו אפשרות להציב תיבת קלפי (אף לא באוויר הפתוח ותוך הקפדה על מרחק ראוי בין חברי הוועדה, בינם לבין עצמן, ובינם לבין החבר המצביע) ולאפשר לחברים לעזוב את ביתם לצורך זה. על כן, ככלל, לא ניתן לקיים בתקופה זו הצבעות חשאיות. כל זאת קבענו עוד טרם פרסום ההנחיות החדשות בדבר המרחק אליו ניתן לצאת מן הבית, ולאחר שאלו התפרסמו – על אחת כמה וכמה.

חרף זאת, דומה כי ישנו אמצעי אחד העשוי להתאים לקיום הצבעות חשאיות אשר אינו מחייב יציאה למרחב הציבורי - הצבעה אלקטרונית.

הצבעה אלקטרונית

19. עוד קודם להתפרצות נגיף הקורונה, החל משרדנו בתהליך לבחינת השימוש בהצבעות אלקטרוניות. הגם שטרם התקבלה החלטה סופית בעניין, וממילא טרם גובשו הנחיות ברורות בעניין זה, לא ניתן לשלול, **בימים אלו**, שימוש בהצבעה אלקטרונית.

20. עם זאת, אף כאן נדרשת האגודה המבקשת לעשות שימוש במערכת כאמור לבחון אם הדבר עולה בקנה אחד עם הקבוע בתקנונה.

21. ככל שהדבר איננו מתאפשר, בכוונתנו לפתוח "מסלול מהיר" לתיקון זמני של התקנון (תיקון אחד בנוסח אשר ייקבע על ידנו ואשר יהיה תקף כל עוד אין אפשרות לקיים הצבעות חשאיות בקלפי). תיקון זמני זה של התקנון ייעשה בהתאם לכל הכללים החלים על תיקון תקנון ויחייב אישור בהצבעה גלויה של החברים (באחת החלופות הקבועות במסמך זה) בהתאם להוראת תקנה 7 לתקנות האגודות השיתופיות (ייסוד), תשל"ו-1976. אנו מתחייבים כי תיקון כאמור אשר התקיימו בו כל דרישות החוק והתקנון, יאושר על ידינו סמוך לאחר שיתקבל במשרדנו.

22. אגודה אשר החליטה לעשות שימוש בהצבעה אלקטרונית, נדרשת לוודא שמערכת ההצבעה עומדת בכל הדרישות הנזכרות בס' 16(2) לעיל, היינו:

(א) יכולת זיהוי ודאי של המצביע באמצעות "הזדהות חזקה" (לדוגמה: תעודת זהות + מספר טלפון + קוד חד-פעמי – OTP);

(ב) יכולת מניעת כפל הצבעות על ידי אותו חבר;

(ג) מוכחת כאמינה בספירת הקולות.

ובנוסף, מאחר ומדובר בהצבעה חשאית -

(ד) על המערכת להבטיח גם את חשאיות ההצבעה, היינו: היעדר יכולת לאחזר את המידע בדבר אופן הצבעתו האישי של חבר זה או אחר, להבדיל מסך התומכים או המתנגדים להצעה.

23. בכל מקרה, טרם שימוש במערכת ההצבעה האלקטרונית, על הוועד להכין נוהל להצבעה אלקטרונית, בו יפורטו, בין היתר, האמצעים הננקטים לשמירת כל העקרונות המפורטים בס' 21, ויפרסם נוהל זה לחבריו.

סיכום

24. ככלל, יש להימנע, ככל הניתן, מקיום אסיפות כלליות בתקופה זו.

25. במקרים חריגים ויוצאי דופן, ניתן לקיים דיון בנושאים המחייבים הכרעה דחופה באמצעות היוועדות חזותית, או באמצעות דוא"ל, במגבלות המפורטות במסמך זה.

26. הצבעות גלויות – ניתן לקיים באמצעות היוועדות חזותית, באמצעים אלקטרוניים, באמצעות דוא"ל או באמצעות מסרונים / ווטסאפ, הכל בתנאים המפורטים.

27. הצבעות חסויות – ככלל, לא ניתן לקיים בימים אלו, בהיעדר אפשרות להצבעה בקלפי. עם זאת, באותן אגודות בהן נמצא כי הצבעה אלקטרונית אינה עומדת בסתירה לקבוע בתקנונה, או שתקנונה תוקן באופן זמני כמבואר מעלה, אין מניעה, **בימים אלה**, לעשות שימוש במערכת כאמור, ובלבד שזו עומדת בכל התנאים המפורטים במסמך זה.

28. נחזור ונדגיש, כל ההקלות המפורטות במסמך זה, בכל הנוגע לאופן קיום אסיפות כלליות וההצבעה בהן, נועדו לאותם מקרים מיוחדים בהם לא ניתן לדחות את הדיון וההכרעה עד לביטול תקנות שעת חירום. בכל מקרה, על כל אגודה לוודא, טרם נקיטה באיזה מן הצעדים הנזכרים במסמך זה, כי הדבר אינו עומד בסתירה לתקנונה.

29. ככל שתתעוררנה שאלות בנוגע ליישום האמור במסמך זה באגודה קונקרטי, אנו לרשותכם כדי לבחון יחדיו את הפתרונות המתאימים, בהתאם לנסיבות ולקבוע בתקנון האגודה.

30. גם בימים אלה, אנו ממשיכים לפעול, הגם שבמתכונת חירום בלבד, ואנו עומדים לרשותכם (בעיקר בנושאים דחופים) במערכת הפניות המקוונת, או באמצעות פנייה לתא הדואר של האיגוד השיתופי.

באיחולי בריאות ובתקווה לחזור ולעמוד לרשותכם כבשגרה,

שאוּל גוּרדוֹן, עו"ד
סגן רשם האגודות השיתופיות

לוט: מכתבנו מיום 15.3.20

האגף לאיגוד שיתופי
משרד הכלכלה

סעיף לאימוץ בתקנון האגודה לצורך קיום הצבעה חשאית אלקטרונית, נוכח מגבלות התנועה בעקבות התפרצות נגיף הקורונה, ובהתאם להנחיות רשם האגודות השיתופיות מיום 25.3.2020 :

<https://www.gov.il/BlobFolder/news/cooperatives-meeting-coronavirus--update-25062020/he/cooperatives-conferences-corona-update-25032020.pdf>

תשומת לב לכך שאת ההחלטה על תיקון התקנון יש לקבל בהתאם לתקנה 7 לתקנות האגודות השיתופיות (ייסוד), תשל"ו-1976 ובתמיכת הרוב הנדרש כאמור בתקנון האגודה. לנוחותכם מצ"ב קישור לנוהל שינוי תקנון המפורסם באתר רשם האגודות השיתופיות :

<http://economy.gov.il/legislation/procedures/procedures/shinuytakanonaguda.pdf>

נוסח מוצע	נוסח קיים
<p><u>סעיף ... הצבעה אלקטרונית</u></p> <p>[מספר הסעיף יהיה הסעיף האחרון בתקנון, כדי לא לשבש את מיספור התקנון כולו]</p> <p>על אף האמור בכל מקום בתקנון זה בעניין הצבעה חשאית - ככל שהוחלט על קיום הצבעה חשאית או שנדרשת הצבעה חשאית על-פי התקנון, וכל עוד מגבלות התנועה מכוח תקנות שעת חירום (נגיף הקורונה החדש - הגבלת פעילות), התש"ף-2020 בתוקף, ניתן יהיה לקיים הצבעה חשאית בדרך אלקטרונית בהתאם להנחיות שקבע רשם האגודות השיתופיות מיום 25.3.2020 ושפורסמו באתר האינטרנט של הרשם.</p>	<p>חדש</p>